

Workshop i Lofoten 22-23 September

Rapport og handlingsplan

Uutfordringer med marint avfall for fiskeri og havbruk!

"Miljørin"

En søppelfylling av dimensjoner

Et verdenshav med menneskelige plastkreasjoner.

Problematikken forsvinner ikke så lett

En verdensarv som vitner om mitt og ditt uvett

Skal vi riste på hodet, snu oss og gå?

-eller rydde og endre holdninger fra nå

La oss bidra til fellesskapet med hjerte og hjerne

Et håp om ren natur tennes i det fjerne

MHK

Marint avfall utgjør en trussel mot alt liv som holder til i og ved havet. Fiskeri- og havbruksnæringen vil på banen og vise at de både har tatt og vil ta vare på miljøet og ressursene som er i havet

I løpet av to halve og effektive dager ble det nøstet i problemstillinger om marint avfall fra ulike vinkler, med gode diskusjoner og løsningsforslag som ender opp som konkrete og gjennomførbare løsninger.

Med støtte fra

Vertskap:

NORGES FISKERILAG

Lofoten Avfallsselskap IKS

Deltagere og agenda

Dato: 22-23. September 2015

Sted: Statles Rorbusenter, Mortsund I Lofoten

Vertskap: Norges Fiskarlag v/ Elling Lorentsen
Lofoten Avfallsselskap v/Monica Kleffelgård Hartviksen

Deltagere: Marit Bærøe – Regionssjef Havbruk Nord, Sjømat Norge
Alfinn Hansen – Fisker, Norges Fiskarlag
Harald Hansen – Fisker, Norges Fiskarlag,
Erling Falch – Daglig leder, Saga Fisk (Fiskebruk ++)
Trine Moland – Seniorrådgiver i Fiskeridirektoratet
Brita Åsheim Rasmussen – Regiondirektør (Stab), Norges Fiskarlag
Are Johansen, prosjektleder Rene havner og vannområde Lofoten
Oddlaug Ellen Knutsen, Seksjonsleder i Miljøvernadv., Fylkesmannen i Nordland
Hege Rasmussen, Senioringeniør ved Miljøvernadv., Fylkesmannen i Nordland
Anja Meland Rød, Miljøfaglig ansvarlig i Vestvågøy Kommune
Bo Eide, rådgiver i Tromsø kommune og prosjektleder div. tiltak mot marin forsøpling
Erlend Standal, Seniorrådgivning ved Marin Seksjon, Miljødirektoratet
Mari Kristin Martinsen, rådgiver, seksjon for avfall og grunnforurensning, Miljødirektoratet
Jannike Falk-Andersson, forsker NORUT Tromsø
Lise Gulbransen, daglig leder i Hold Norge Rent
Kjersti E.T. Busch, gründer SALT Lofoten
Hilde Rødås Johnsen, prosjektleder «fishing for litter», SALT Lofoten

Agenda:

Dag 1: Utfordringer

Marint avfall - utfordring slik myndighetene ser det
(Fiskeridirektoratet - Miljødirektoratet - Fylkesmannen i Nordland
- Vestvågøy kommune)

Marint avfall - utfordringer og tiltak slik bransjen ser det
(Sjømat Norge - Norges Fiskarlag)
Kunnskapsstatus - fra forskersiden

Dag 2: Løsninger

Kort oppsummering fra forrige dag og innledning til diskusjon
(Lofoten Avfallsselskap)

Orientering om eksisterende prosjekter:

Nota og strandrydding - Bo Eide, **Fishing for litter** - Hilde Rødås Jonsen,
Smart Thinking - Jannike Falk-Andersson, **Rene Havner** - Are Johansen, og
Hva får vi for 7,5 mill - Mari Kristin Martinsen

Kort oppsummering

Tilbakemeldingene på workshop i Mortsund fra deltagerne har vært svært positive. Deltakerne representerte alle myndighetsnivåer, bransjen inkl. havner, forskere, strandryddere og avfallsmottak. Tilsammen kunne deltakerene belyse de fleste sider av marint avfall opp mot fiskeri og havbruk.

Det ble to dager med gode diskusjoner, som er gjengitt i dette referatet. Et kort referat fra innlegg og utfordringer er gjengitt, samt stikkord fra diskusjonen etterpå, for at man skal få et bilde av hva som ble nevnt og hva som ble diskutert. Det som kom frem i løpet av dag 1 ble oppsummert i et forslag til handlingsplan, og presentert på dag 2- der løsningene ble ytterligere diskutert. Dette er også gjengitt i referatet. Tiltak som skjer i dag ble også presentert kort.

De viktigste tingene er deretter satt inn i en handlingsplan, med forslag til grupperinger på hvordan man kan løse dette. Tidsfrister er ikke satt inn, da dette må vurderes nærmere av de/den som har fått ansvaret.

Hovedpunktene til fokusområder fremover var i hovedsak:

- 1) kai/havneområdet er en nøkkel til løsning både med tanke på tilrettelegging, økt kunnskap og bevisstgjøring av eiers plikter, for å få levert eget avfall og herreløst avfall når båten ligger i land.
- 2) Det er behov for større kunnskap om konsekvensen av marint avfall hos fiskeren.
- 3) De som arbeider med marint avfall må ha en god dialog internt, for å utveksle erfaring og jobbe parallelt.

Flere detaljer finner du i handlingsplanen, på slutten av dokumentet.

Takk til alle deltakerene som tok turen til Mortsund på Vestvågøy.

Med vennlig hilsen Elling Lorentsen og Monica Kleffegård Hartviksen

Nesten alle deltagerne, noen måtte dra litt før, og noen kom etterhvert

Handlingsplan

Lokale/regionale tiltak

⇒ **Bedre mottaksløsninger i havner/på kaier/fiskemottak**

Der fiskebåter leverer fisk er det et knutepunkt også for å levere annet avfall. Ofte blir det gjensatt olje, batterier, eget avfall fra drift, samt evt. marint avfall som de har tatt i land. Eier står som havneansvarlig og har plikt på seg til å ta i mot avfall, men har ofte ikke kunnskap nok om avfallshåndtering og mellomlagring, og er kanskje i mange tilfeller heller ikke like bevisst sin plikt til å ta i mot avfall. Her må det også defineres hvem som er havneeier, der f.eks flere fiskemottak eller aktører holder til på samme havn.

Forslag: Det settes ned en arbeidsguppe for å se på hvilke behov det er for kunnskap, rutiner, containerløsninger, og hva som må til for å få på plass dette.

Arbeidsgruppe: Lofoten Avfallsselskap inviterer Ellen Oddlaug Knutsen og Hege Rasmussen fra Fylkesmannen i Nordland, samt Anja Meland Rød fra miljøavdelingen ved Vestvågøy kommune og representant for havnevesenet.

Tidsperiode:

⇒ **Liste/kartmerking for fiskerne over hvilke kaier/havner de kan levere avfall i dag**

Informasjonen om havner/kaier/fiskemottak som har godt mottak gjøres i en liste, slik at man kan få bedre kontroll og oppfølging av kaiene. Her må opplysninger om evt avgifter inngå og hva som dekkes av disse.

Forslag: Det utarbeides kommunevis liste over hvilke kaier det er som har løsninger i dag.

Ansvar: De respektive kommuner

⇒ **Økt kunnskapsnivå om marint avfall**

Informasjon til fiskerne om konsekvensene av marint avfall, økt kunnskap gir forebygging – og dugnadsinnsats.

Forslag: det utarbeides en materiell og kommunikasjonsplan over møteplasser og kommunikasjonskanaler som målgruppen kan nåes.

Ansvar: LAS tar initiativ gjennom Clean Up Lofoten i de kommunene som de dekker, med rådgivning fra Norges Fiskarlag. Resultatet deles slik at andre aktører i landet kan bruke materialet.

⇒ **Containerløsninger som kan avlases**

Containere som misbrukes av andre grupperinger og er fulle når båtene kommer for å levere krever bedre løsninger. Det finnes mange kommersielle aktører som selger containerløsninger som er tilpasset dette formålet.

Forslag: Det settes ned en arbeidgruppe som innhenter informasjon fra de ulike aktørene, og avstemmer behov fra fiskemottak, kaier og havner. Der informasjon og eventuell pris presenteres for eier/havnevesen. Men hver og en står fritt til å velge hva de vil ha, siden det er de som må ta kostnaden på det.

Arbeidsgruppe: Lofoten Avfallsselskap inviterer Rene Havner ved Are Johansen, Havne ansvarlig i kommunen og Hold Norge Rent til en dialog til dette.
(Miljødirektoratet, dette er vel et godt tiltak for å hindre marint avfall)

Tidsperiode: Ønskes prioritert.

⇒ **Verifisering av kilden til sorterør og trålposer/garn**

Om sorterør er fóringsslanger eller vannrør sier litt om hvor man må gå for å sjekke hvorfor disse kommer på land. Det meldes om at dette er et kjent syn langs kysten vår. Det samme gjelder garn og trålposer.

Forslag: Lofoten Avfallsselskap og Bo Eide gjennomgår dokumentasjon fra ryddeaksjonene og sender over bilder og steder hvor det er kommet registreringer på garn/trål og rør, slik at denne kartleggingen kan gi et bedre bildet av hvor det kommer fra. En ressurs her kan være trålbøterier.

Ansvar: Lofoten Avfallsselskap, Tromsø Kommune, Norsk Sjømat og Norges Fiskarlag

⇒ **Bygge nettverk og del informasjon**

Ved å bygge opp et miljø så vil man bedre dra i samme retning og dra veksler på hver andres erfaring.

Forslag: Holde kontakten med deltagerene og kanskje vurdere et nytt møte??

Ansvar:

⇒ **Rydding utilgjengelige steder - behov for transport**

Enkelte steder må man ha båt for å komme til stedet hvor det skal ryddes, andre steder kan rydderne gå for å komme, men de trenger transport avfallet. Dette har utgjort en stor kostnad for avfallsselskapet tidligere, men har i år fått støtte av Kystvakten og Miljødirektoratet, men det er begrenset til ressurser.

Forslag: Når konkrete behov oppstår så forespørres bransjen.

Ansvar: Norges Fiskarlag formidler kontakt med aktuelle aktører, som f.eks Kystfiskarlaget og sjømat Norge.

Bransjetiltak

⇒ **Bevisstgjøre rundt bruk av havneavgift for å finansiere mottak av avfall**

Det er forståelse for at tilrettelegging koster, men ved å være bevisst sitt ansvar må man også være bevisst de muligheter som eksisterer.

Forslag: Dialog med fiskemottak og kaieier, gjerne med resultatet fra punktet om containerløsninger som kan avlås.

Arbeidsgruppe: Sjømat Norge, Fylkesmannen i Nordland, respektive kommuner ved havneansvarlig, samt prosjektet Rene Havner.

⇒ **Ordliste med forklaring og bilder av fiskeriredskap**

For å unngå feilregistreringer som f.eks trål som garn, etc. gjør at strandrydderne kan være mer konkret, og resultatet øker kvaliteten. Og bransjen kan lettere se hvor avfallet kommer fra, for å kunne igangsette tiltak.

Forslag: Ordliste

Arbeidsgruppe: Norges Fiskarlag, gjerne opp mot Lofoten Avfallsselskap, Tromsø Kommune og Hold Norge Rent (de som har ryddeskjema)

⇒ **Utarbeide retningslinjer for bransjeansvar for returordning og for håndtering av eierløst avfall**

Retningslinjer er konkrete og lette følge, og man gjennomgår de svakheter som finnes i systemet. Aktører har også respekt for retningslinjer, og finner svar på det de er usikre på.

Forslag: Utarbeide retningslinjer.

Ansvar: Norges Fiskarlag og Sjømat Norge

⇒ **Like vilkår for levering av utrangert fiskeriutstyr**

Fiskere snakker sammen, slik at det geografisk og volummessig må være en prisstrategi som fungerer bak. Hvis noen får levere gratis, vil ikke andre betale for det.

Forslag: Dialog med Nofir og eventuelle andre.

Ansvar: Salt tar dette med til Nofir.

⇒ **Holdningsskapende arbeid**

Økt kunnskap og kompetanse for å unngå slendrian og tapt utstyr på eget fartøy/bruk, samt at man må bidra etter at man har feid for egen dør. Marint avfall angår oss alle. man må sørge for godkjent avfallshåndtering, søppelbål er forbudt da det sprer miljøgifter.

Ansvar: Alle -avfallsbransjen bidrar med kunnskap om avfallshåndtering.

⇒ **Gamle havbruk som eventuelt ikke er ryddet opp, meldes inn.**

Gå ut ved strandrydding og be om tilbakemelding om gamle anlegg som eventuelt ligger ute, slik at disse kan sjekket opp og ryddes bort.

Forslag: Norsk Sjømat tilrettelegger for tips. Hold Norge Rent og lokale ryddeaktører distribuerer informasjonen til ryddere i de områdene det er aktuelt.

Ansvar: Sjømat Norge med Hold Norge Rent.

⇒ **Livsløpsanalyse for utstyr**

For å ha kontroll på produktets livsløp og kunne velge bedre råvarer, og råvarer som kan gjenvinnes eller brytes ned.

Forslag: Det utføres livsløpsanalyse for oppdrettsnot og line i første runde.

Ansvar: Norsk sjømat og Fiskeridirektoratet

Tiltak myndigheter - ønskeliste

- ⇒ **Bedre returordninger f.eks gjennom pant/vederlagsløsninger**
Det gjelder både fiskeriredskap, fritidsbåter og mindre fiskebåter, slik at det blir gratis å levere i "kasteøyeblikket"
- ⇒ **Bedre kontroll av og informasjon til eiere av kaianlegg og havner**
Fellesprosjekt hvordan kan vi gjøre dette bedre? Husk også avfallshåndtering av "gamle" flyteelement (bl.a. isopor), der det er aktuelt.
- ⇒ **Informasjon om avfallshåndtering mot målgruppen små fiskebåter og fritids flåten.**
Evaluere dagens ordning og eventuelle "smutthull"
- ⇒ **Plassere mandat og midler for koordinering av ryddeaksjoner, innsamling og mottak av marint avfall**
Det vil gi en forutsigbarhet for de aktører som holder på, og det vil bli lettere å orientere seg for andre for hvor kompetanse og kontaktpunkt er.
- ⇒ **Tilrettelegging for at fritidsfiskere KAN melde inn tapt redskap**
For bedre vurdering av behovet for søk etter tapt fiskeriredskap av Fiskeridirektoratet. Man kan også få en indikasjon av omfanget og fritidsfiskeren kan ta tapt utstyr på alvor ved å kjenne konsekvensene ved spøkelsesfiske etc.
- ⇒ **Styrke Kystvakten eller få på plass en skjærgårdstjeneste eller Rednings-selskapet som kan bistå med henting av marint avfall på utilgjengelige steder.**
- ⇒ **Større bevilgninger til fiskeridirektoratet sitt årlige tokt, slik at de kan rydde og lete i et større område enn det de gjør i dag.**
Kanskje velge noen "prøveområder" for å sjekke hvor mye som ligger der? Både områder hvor det drives fiske (få bekrefet at noe ikke er tapt) og andre områder det har kommet melding om. Ref. Buksnesfjorden i Vestvågøy kommune, med forsinkeler av cruceskip og en nestenulykke med tau i propellen på en fritidsbåt.
- ⇒ **Etablere mer dialog og erfaringsutveksling med utenlandsk flåte som beveger seg i våre farvann.**

- ⇒ **Øke presset mot produsenter for "rene produkter" som er lett å gjenvinne.**
På den måten gjør de ikke skade hvis de havner på avveie. F.eks q-tips som er et problem, kunne vært laget med en pappkjerne, teposen og/eller telappen trenger ikke være av plast, for da kan den komposteres. Tapper i møbler kan være av tre og ikke plast - lettegjør sortering når dette blir avfall. Kanskje bransjeorganisasjoner og Hold Norge Rent kan være en ressurs her?
 - ⇒ **Tettere samarbeid med næringene nærmere "skipsdekket", feks. i OSPAR**
 - ⇒ **Isopor og avfallshåndtering i byggebransjen**
 - ⇒ **I kommunikasjon - skille på mistet og kastet.**
Det gjelder forøvrig alle.
 - ⇒ **Finansiering og forutsigbarhet**
 - Det må på plass finansiering for å ta i mot ryddet herreløst avfall fra ryddeaksjoner og båter, samt finansiering av transport av avfallet. Dette bidrar til en lav terskel for å ta i mot avfallet. Man har forståelse for at ikke alt kan komme over statsbudsjettet, så man må også se etter andre "inntektsområder". Her må det skilles mellom lokalt og nasjonalt.
 - Emballasjeprodusenter betaler vederlag for å samle inn emballasje til materialgjenvinning eller miljøsanering - kunne en andel av dette gått til å rydde avfall på avveie?
 - Behov for å søke midler til vanskelige saker/steder. Det kan ikke bare være et kommunalt ansvar - og kan man få forsikringsbransjen på banen?
 - Det må også settes av midler til at man kan jobbe med å koordinere arbeidet. Det er stor vilje der ute, men de aller fleste gjør dette på siden av mange andre arbeidsoppgaver.
-

For mer informasjon, ta kontakt med:

Elling Lorentsen
Norges Fiskarlag
elling.lorentsen@fiskarlaget.no
tlf: 93 09 65 83

Monica Kleffelgård Hartviksen
Lofoten Avfallsselskap IKS
monica@las-lofoten.no
tlf: 98 21 11 13